

PERCEPCIJA I STAVOVI STUDENATA PREMA "UČENJU PUTEM INTERNETA"

Tomana Burger

SAŽETAK

Ispitivanje percepcije i stavova studenata prema "učenju putem Interneta" provedeno je na uzorku od 482 studenta koji studiraju na različitim fakultetima u sklopu Sveučilišta u Zagrebu. Ciljevi istraživanja bili su sljedeći: ispitati navike studenata vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta, ispitati stavove studenata prema "učenju putem Interneta", ispitati kako studenti percipiraju "učenje putem Interneta", a kako klasičnu nastavu te utvrditi povezanost između eksternalnosti i stava prema "učenju putem Interneta" te percepcije pojmova "učenja putem Interneta" i klasične nastave.

Kada je riječ o navikama studenata vezanima uz rad na računalu i korištenje Interneta, pokazalo se da većina studenata posjeduje osnovnu korisničku razinu poznavanja rada na računalu kao i da većina studenata uspješno koristi sve internetske usluge. Studenti najčešće pristupaju Internetu nekoliko puta na tjedan, a mjesto pristupanja je najčešće računalo od kuće. Svrha u koju studenti najčešće koriste Internet jest primanje i slanje e-pošte. Većina bi studenata prihvatila mogućnost usvajanja nastavnih sadržaja "učanjem putem Interneta", a samo mali udio njih već je imao iskustva s takvim oblikom usvajanja nastavnih sadržaja.

Ispitivanjem stava studenata prema "učenju putem Interneta" pokazalo se da oni imaju blago negativan stav, pri čemu su dobivene značajne razlike u stavu s obzirom na varijable vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta. Isto tako, utvrđeno je da studenti pozitivnije percipiraju klasičnu nastavu u odnosu na "učenje putem Interneta". Kada je riječ o povezanosti stava prema "učenju putem Interneta", percepcije "učenja putem Interneta" i percepcije klasične nastave s jedne strane te eksternalnosti s druge strane, statistički značajna povezanost utvrđena je samo između percepcije klasične nastave i eksternalnosti.

KLJUČNE RIJEČI: "učenje putem Interneta", navike vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta, stav prema "učenju putem Interneta", percepcija "učenja putem Interneta", percepcija klasične nastave, eksternalnost

ABSTRACT

Research of student attitudes and their perception of E-learning was conducted on 482 students who study on the University of Zagreb. Aims of the research were to investigate the habits of students concerning their computer skills and the use of Internet, to identify their attitudes towards E-learning, to determine their perception of E-learning and traditional classroom teaching and to determine whether there is correlation between external locus of control and attitudes towards E-learning, as well as between external locus of control and perception of E-learning and traditional classroom teaching.

Concerning the habits of students, most of them estimate that they possess basic computer skills. Also, most of them are successful Internet users. Mostly, they access to the Internet few times a week and they usually do it using computers at home. The most frequent reason for using the Internet is receiving and sending e-mails. Most of the students would accept the opportunity to use E-learning in their education and only few of them already have certain experience with it.

When it comes to attitudes, students have slightly negative attitude towards E-learning. As it was expected, the differences in attitudes are the result of different computer skills levels and different habits concerning the use of Internet. Also, it was shown that student perception of traditional classroom lectures is more positive than the perception of E-learning. Finally, in determining the possible correlation between the variable of external locus of control and attitude towards E-learning and external locus of control and perception of E-learning and traditional classroom lectures, only the correlation between perception of traditional classroom lectures and external locus of control was statistically significant, but rather small.

KEY WORDS: E-learning, habits concerning computer skills and use of Internet, attitudes towards E-learning, perception of E-learning, perception of traditional classroom lectures, external locus of control

UVOD

Pojam poučavanja najčešće se veže uz pojam tradicionalne nastave, gdje učenici, odnosno studenti pasivno prate izlaganje profesora. Naglim razvojem informatičke tehnologije, koja svoju primjenu nalazi u gotovo svim područjima ljudske djelatnosti, poučavanje izlazi iz okvira tradicionalne nastave i postaje neovisno o vremenu i prostoru. Pri tome se pojam tzv. obrazovanja na daljinu, koji se prije odnosio na sisteme dopisnih škola ili na različite programe obrazovanja putem videa ili televizije, danas u prvom redu povezuje s različitim oblicima obrazovanja putem Interneta. Mnogobrojne

prednosti takva oblika poučavanja poput neovisnosti o vremenu i mjestu održavanja nastave, veće mogućnosti individualizacije nastave te bolje dostupnosti nastavnih sadržaja, omogućile su veliku popularnost "učanja putem Interneta" pa ono nerijetko postaje alternativom raznim obrazovnim programima koji se prezentiraju u formi klasične nastave.

"Učenje putem Interneta" može se definirati kao oblik poučavanja u kojemu se nastavni sadržaji prezentiraju učenicima putem Interneta. Pri tome je osnovni zahtjev koji se postavlja pred sudionike obrazovnog procesa posjedovanje računala s priključkom na Internet. Kada je riječ o programskoj podršci koja se koristi prilikom poučavanja putem Interneta, najčešće se koriste tzv. courseware alati, koji omogućuju pohranjivanje obrazovnih sadržaja na web poslužitelju i njihovo povezivanje, komunikaciju među sudionicima obrazovnog procesa, upravljanje učenjem te provjeru znanja putem raznih testova i kvizova za samoprovjeru. Trenutno na tržištu postoji 30-ak raznih courseware alata, a neki od najpopularnijih su WebCT, TopClass, Lotus Learning Space i Webfuse.

Kako u sklopu sustava visokoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj postoji interes za primjenu informacijskih tehnologija u nastavi, pojavila se potreba za ispitivanjem percepcije i stavova studenata prema "učanju putem Interneta" radi utvrđivanja postojanja potrebe za uvođenjem takva oblika poučavanja u postojeći obrazovni sustav. Pri tome su se željele ispitati različite determinante stava i percepcije koje se, između ostaloga, odnose na neke demografske značajke studenata te na različite aspekte korištenja računala i Interneta. U skladu s tim definirani su osnovni ciljevi istraživanja.

OSNOVNI CILJEVI ISTRAŽIVANJA

- Ispitati navike studenata vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta, a s obzirom na njihove demografske značajke.
- Ispitati stavove studenata prema "učanju putem Interneta" odnosno razlike u stavovima s obzirom na demografske značajke i neke aspekte korištenja računala i Interneta.
- Ispitati kako studenti percipiraju "učanje putem Interneta" u odnosu na klasičnu nastavu te utvrditi postoji li povezanost između stava prema "učanju putem Interneta" i percepcije "učanja putem Interneta" i klasične nastave.

METODOLOGIJA

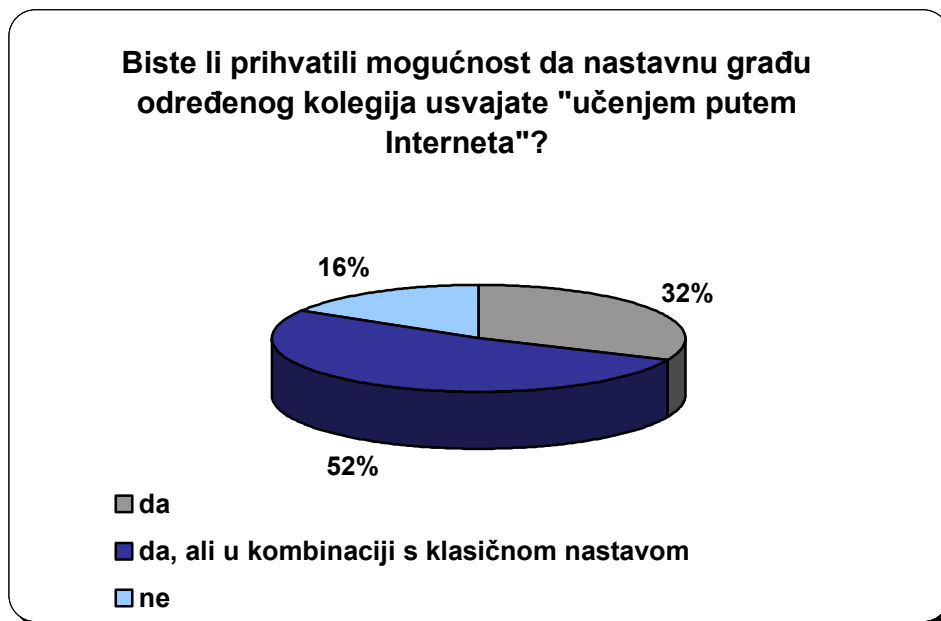
Ispitivanje percepcije i stavova studenata prema "učanju putem Interneta" provedeno je na uzorku od 482 studenta, koji studiraju na fakultetima u sklopu Sveučilišta u Zagrebu, no kako je od ukupnog broja studenta njih 460 valjano ispunilo korišteni upitnik, obrada rezultata temelji se isključivo na njima. Sam je uzorak bio unaprijed definiran s obzirom na varijablu obrazovnog usmjerenja kako bi se postigla što veća reprezentativnost, a vezano uz to i veća mogućnost generalizacije dobivenih rezultata na cjelokupnu studentsku populaciju. Dakle, u istraživanju je sudjelovalo 35% studenata s fakulteta prirodoslovno-tehničkog usmjerenja, 54,3% studenata s fakulteta društveno-humanističkog usmjerenja te 10,7% studenata s fakulteta biomedicinskog usmjerenja. Pri tome je riječ o studentima sljedećih fakulteta: Ekonomski fakultet, Filozofski fakultet, Pravni fakultet, Hrvatski studiji, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Prirodoslovno-matematički fakultet i Medicinski fakultet. Udio studentica (53,9%) bio je nešto veći od udjela studenata (46,1%). S obzirom na dob najveći je bio udio studenata u dobi od 18 do 20 godina (60,2%). Udio studenata kojima je mjesto stalnog prebivališta Zagreb (51,1%) bio je podjednak kao udio studenata kojima mjesto stalnog prebivališta nije Zagreb (48,9%). Vezano uz godinu studija, najveći je bio udio studenata 1. i 2. godine studija (78,6%). Na kraju, najveći dio studenata pohađa obavezna predavanja i još neka (51,1%), dok je udio sudionika koji redovito pohađaju sva predavanja i onih koji pohađaju samo obvezna predavanja bio manji.

Ispitivanje studentskih stavova i percepcije "učanja putem Interneta" odvijalo se u nekoliko etapa: preliminarno istraživanje i pilot-ispitivanje, čija je svrha bila konstrukcija konačnog upitnika koji bi na odgovarajući način odgovorio na postavljene probleme. Pri tome je na samom početku upitnika sudionicima ukratko prezentiran pojam "učanja putem Interneta". Nakon toga slijedio je dio s demografskim podacima i podacima o nekim aspektima korištenja računala i Interneta kako bi se dobio odgovor na prvi problem istraživanja. Za ispitivanje stavova korištena je skala Likertova tipa, koja se

sastojala od 18 tvrdnji. Dio tvrdnji izražavao je pozitivan, a dio negativan stav prema "učenju putem Interneta". Zadatak sudionika je bio da procijene koliko se slažu s pojedinom tvrdnjom na skali od 1 do 5, pri čemu "1" označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok "5" označava potpuno slaganje. Percepcija "učenja putem Interneta" i percepcija klasične nastave ispitane su pomoću skale tipa semantičkog diferencijala, pri čemu je sudionicima za svaki pojam bilo prezentirano 20 skala s parovima pridjeva suprotnog značenja. Njihov je zadatak bio da za svaki par pridjeva odaberu onaj pridjev koji bolje opisuje zadani pojam te da procijene u kojem ga stupnju opisuje koristeći skalu od 1 do 3. Ako su smatrali da niti jedan od pridjeva ne opisuje zadani pojam, sudionici su trebali zaokružiti "0".

REZULTATI I RASPRAVA

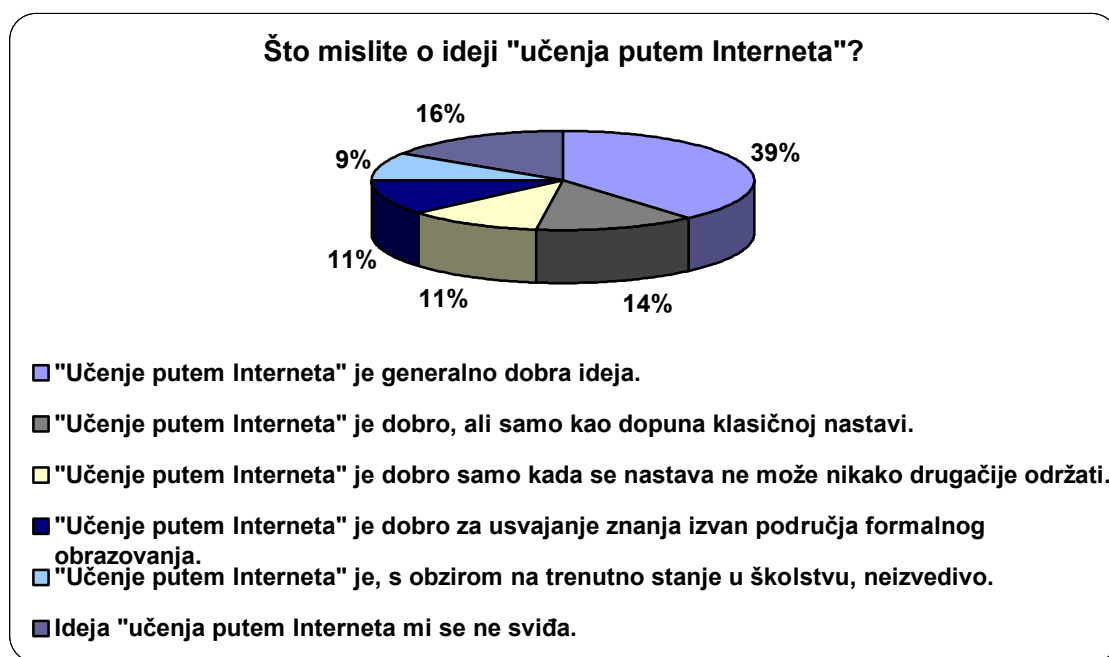
Jedan od osnovnih zahtjeva koje "učenje putem Interneta" postavlja pred učenike, odnosno studente jest u prvom redu poznavanje rada na računalu i korištenje Interneta. Stoga je i jedan od ciljeva ovog istraživanja bio ispitati navike studenata vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta te razlike u navikama s obzirom na neke demografske varijable i redovitost pohađanja nastave. Kada je riječ o razini poznavanja rada na računalu, najveći broj sudionika procjenjuje razinu svog poznavanja kao osnovnu korisničku. Uz to, većina studenata procjenjuje da uspješno koriste sve internetske usluge. Studenti najčešće pristupaju Internetu nekoliko puta na tjedan, pri čemu je mjesto pristupa najčešće računalo kod kuće. Vezano uz svrhu korištenja Interneta ona se najčešće odnosi na primanje i slanje e-pošte i u nešto manjoj mjeri na prikupljanje informacija vezanih uz aktivnosti na fakultetu. Kada je riječ o iskustvu s "učenjem putem Interneta", samo je 12,8% ispitanih studenata imalo iskustva. Vezano uz prihvaćanje mogućnosti usvajanja određenog kolegija "učenjem putem Interneta" dobiveni su sljedeći rezultati:



Na temelju dobivenih rezultata očito je da su preduvjeti za sudjelovanje u raznim programima "učanja putem Interneta" vezani uz poznavanje rada na računalu i korištenje Interneta uglavnom ispunjeni. Kako bi se detaljnije ispitale navike studenata vezane uz poznavanje rada na računalu i korištenje Interneta, provedena je analiza odgovora s obzirom na demografske karakteristike sudionika te su dobivene razlike u navikama s obzirom na varijablu spola, dobi, mjesta stalnog prebivališta, obrazovnog usmjerenja, godine studija i redovitosti pohađanja nastave na fakultetu. Naime, pokazalo se da studentice za razliku od studenata iskazuju manju razinu poznavanja rada na računalu, manju razinu uspješnosti korištenja Interneta te da rjeđe pristupaju Internetu. Uz to, postoje razlike i u svrsi korištenja Interneta. Slični rezultati dobiveni su i s obzirom na obrazovno usmjerenje, što ne začuđuje s obzirom na to da na fakultetima društveno-humanističkog usmjerenja prevladavaju studentice, dok je obratno na fakultetima prirodoslovno-tehničkog usmjerenja pa se osim zbog razlika u sadržaju nastave na fakultetima različitog usmjerenja dobiveni rezultati mogu pripisati i utjecaju spola. Razlike dobivene pod utjecajem spola bile su i očekivane te su vjerojatno produkt socijalizacijskih procesa u djetinjstvu. Razna istraživanja pokazuju da su dječaci, u odnosu na djevojčice, više poticani na korištenje računala jer se računalo više smatra igračkom primjerenom dječacima nego djevojčicama. Kada je riječ o dobi sudionika kao i godini studija, pokazalo se da mlađi sudionici istraživanja kao i oni na nižim godinama studija iskazuju veću razinu poznavanja rada na računalu i veću uspješnost korištenja Interneta, što je posljedica činjenice da dobna granica početka korištenja računala i Interneta naglo opada zbog sve veće pristupačnosti cijena računala, zbog naglog tehnološkog razvitka te veće primjene informacijskih tehnologija u nastavi. Kada je riječ o mjestu prebivališta, pokazalo se da se studenti koji ne žive u Zagrebu, premda rjeđe pristupaju Internetu od kuće, ne razlikuju po ostalim navikama od studenata koji žive u Zagrebu pa im to nije ograničavajući čimbenik. Napokon, zanimljivi rezultati dobiveni su u vezi s redovitošću pohađanja nastave na fakultetu, pri čemu se

pokazalo da bi mogućnost usvajanja nastavnih sadržaja "učenjem putem Interneta" u većoj mjeri prihvatili oni sudionici koji češće pohađaju nastavu, što nije neobično s obzirom na to da kod njih očito postoji općenita motivacija za usvajanjem novih sadržaja bez obzira na način putem kojeg se to usvajanje odvija.

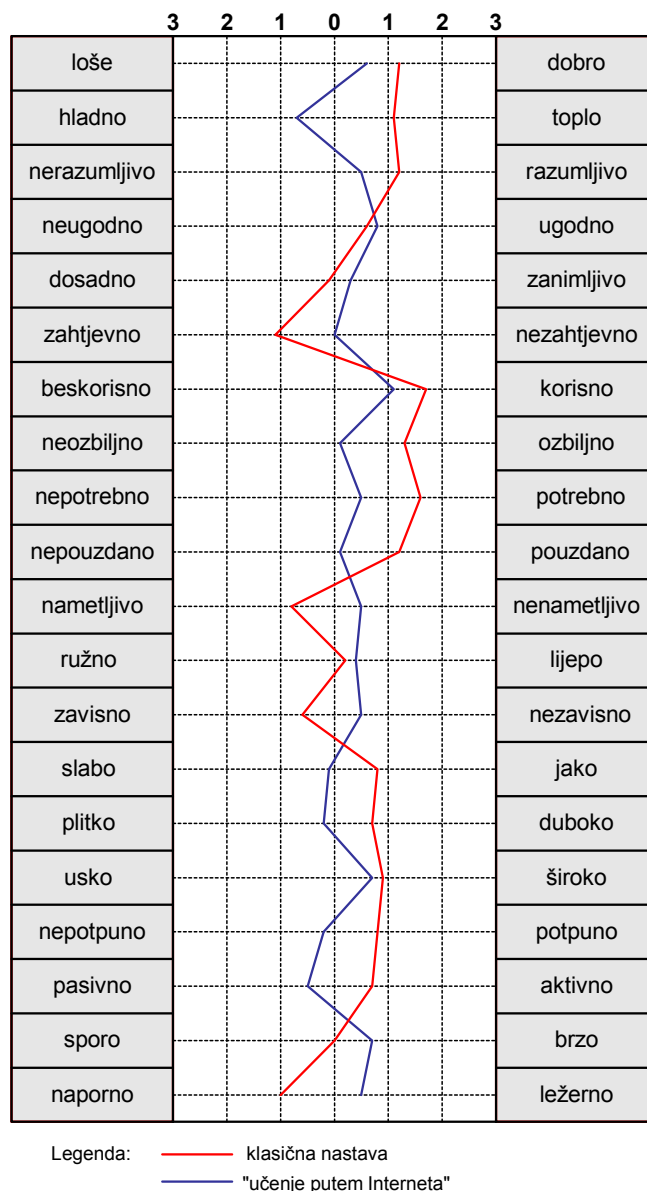
Rezultati vezani uz ispitivanje stava studenata prema "učenju putem Interneta" ukazuju na to da je stav studenta blago negativan. Moguće objašnjenje dobivenih nalaza pružaju rezultati preliminarnog ispitivanja, gdje su studenti davali svoje odgovore na pitanja vezana uz prednosti i nedostatke takva oblika poučavanja te općenito poimanje ideje "učenja putem Interneta". Kao prednosti studenti su isticali sljedeće: dostupnost obrazovanja svima, fleksibilnost u pogledu biranja prostora i vremena učenja, uštedu vremena, veću dostupnost informacija, mogućnost samoprovjere, veću samostalnost i s time u vezi veću individualizaciju nastave. Osnovni nedostaci takva oblika poučavanja su, prema odgovorima studenata, nedostatak izravne komunikacije i nedostatak kontrole, tj. veća potreba za samodiscipliniranjem. Analizom odgovora na pitanje o tome što misle o ideji "učenja putem Interneta", dobiveno je nekoliko kategorija koje su prikazane u nastavku.



Ispitivanjem razlika u stavu s obzirom na demografske značajke sudionika i s obzirom na navike vezane uz rad na računalu i korištenje Interneta pokazalo se da s obzirom na demografske značajke nema razlika u stavu, no da sudionici koji iskazuju veći stupanj poznavanja rada na računalu i korištenja Interneta imaju pozitivniji stav, što je u skladu i s očekivanjem. Isto tako, pokazalo se da je pozitivniji stav vezan uz pozitivniju percepciju klasične nastave ($r=0,773$) te negativniju percepciju klasične nastave ($r=-0,403$). Radi uvida u percepciju pojmova "učenja putem Interneta" i klasične

nastave, na *Slici 1.* prikazani su semantički profili dobiveni prilikom procjenjivanja navedenih pojmova.

Slika 1. Semantički profili dobiveni procjenjivanjem pojmova "učenja putem Interneta" i klasične nastave



Uvidom u dobivene profile očito je da studenti nemaju sasvim jasno definiranu percepciju pojma "učenja putem Interneta", što je u skladu s njihovim stavom prema tome, a koji je blago negativan. Naime, klasičnu nastavu studenti doživljavaju kao ozbiljniji, obuhvatniji i s druge strane naporniji oblik usvajanja obrazovnih sadržaja. Očito se poimanje kvalitetne nastave veže uz pojam svojevrsnog pritiska, što od studenata zahtijeva konstantno ulaganje mnogo napora pa su na taj način prisiljeni da stalno nešto rade, čak i u slučaju kada nemaju dovoljno motivacije. Kada je riječ o prihvaćanju mogućnosti usvajanja nastavnih sadržaja "učenjem putem Interneta", kao što je i očekivano, studenti

koji imaju pozitivniji stav, pozitivniju percepciju "učanja putem Interneta" te negativniju percepciju klasične nastave iskazuju i veću spremnost prihvatanja navedene mogućnosti.

ZAKLJUČAK

Rezultati dobiveni u sklopu ovog istraživanja ukazuju na to da studenti, premda generalno gledajući posjeduju dovoljan stupanj informatičke pismenosti, još uvijek ne percipiraju "učanje putem Interneta" kao jednako vrijednu alternativu klasičnoj nastavi. Ipak, ohrabrujući je podatak da bi većina njih prihvatila mogućnost usvajanja nastavnih sadržaja "učanjem putem Interneta", pri čemu bi najveći udio njih prihvatio takav oblik nastave u kombinaciji s klasičnom nastavom. Uzrok blago negativnog stava i slabije definirane percepcije takva oblika poučavanja može biti dijelom i činjenica da je samo mali udio njih imao prilike sudjelovati u nekim oblicima "učanja putem Interneta", što svakako treba uzeti u obzir prilikom interpretacije rezultata. U skladu s tim potrebno je u što je moguće većoj mjeri omogućiti studentima da se bolje upoznaju s takvim oblikom poučavanja. Uz navedeno, potrebno je senzibilizirati i same profesore na korištenje informacijske tehnologije u nastavi s obzirom na to da jedino oni kao dominantni autoriteti u nastavnom procesu mogu potaknuti studente da koriste Internet kao vrijedan alat prilikom usvajanja znanja.

LITERATURA:

Bee, R.H. (1998) *"Differing attitudes of economics students about web-based instruction"*, College Student Journal, 32 (2) 258-269

Grenzky, J. & Maitland, C. (2001) *"Focus on Distance Education"*, Update, Volume 7, Number 2, March 2001, Office of Higher Education, Washington D.C.

Hiltz, S. R. (1998) *"Impacts of college-level courses via asynchronous learning networks: some preliminary results"*, Journal of Asynchronous Learning Networks, Volume 1-issue2, August 1998

Taylor, J. C. & White, V. J. (1991) *"Faculty attitudes towards teaching in the distance education mode: An exploratory investigation"*, Research in Distance Education 3(3), 7-11

Willis, B. (1994) *"Distance Education: A Practical Guide"* New York: Educational Technology Publications

ŽIVOTOPIS

Tomana Burger rođena je 1979. godine u Zagrebu. Nakon završene gimnazije upisuje studij psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tijekom studija bila je zaposlena kao honorarni suradnik u CARNetu. S obzirom na interes vezan uz primjenu informacijskih tehnologija u raznim aspektima

ljudske djelatnosti, u okviru svog diplomskog rada provela je istraživanje u kojemu je ispitala percepciju i stavove studenata prema "učanju putem Interneta".